

**ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ, ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΣΧΟΛΕΙΩΝ ΚΑΙ
ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΒΙΩΣΙΜΗ ΠΟΛΗ ΜΕ
ΘΕΜΑ: ΟΜΟΡΦΗ ΚΑΙ ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΕΥΘΥΝΗ
ΟΛΩΝ ΜΑΣ.**

Ζήσης Αγγελίδης

Dr. Γεωλογίας, Υπεύθυνος Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης
Βασ.Ολγας 38, 54641 Θεσσαλονίκη

Μαρίνα Βαχτσεβάνου

Βιολόγος, δασκάλα , Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης
Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης
Αγαθουπόλεως 22, 54636 Θεσσαλονίκη

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ – ΔΙΚΤΥΟΥ

Ως Υπεύθυνοι Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης στοχεύοντας στην άμεση και ουσιαστική συνεργασία Τ.Α και Σχολείου, τους οποίους θεωρούμε κορυφαίους θεσμούς στη χώρα μας για την ανάπτυξη κοινωνικών δράσεων, προσεγγίσαμε ένα θέμα που έχει σχέση με την καθαριότητα και την αισθητική της πόλης και που αποτελεί ευθύνη της Τ.Α και του πολίτη. Παράλληλα επιθυμώντας οι κανόνες και οι αρχές που διέπουν τη « βιωσιμότητα » μιας πόλης να γίνουν πράξη στη σχολική πραγματικότητα προχωρήσαμε στην οργάνωση ενός δικτύου πριν τρία χρόνια με σκοπό: Οι μαθητές/τριες όλων των τάξεων και των ηλικιών να αποκτήσουν μια νέα νοοτροπία που θα οδηγεί στον περιορισμό της ρύπανσης από τα σκουπίδια και θα συμβάλλει στη διατήρηση του μοναδικού χαρακτήρα της αισθητικής της. Παράλληλα, θεωρήσαμε σημαντικό οι μαθητές/τριες να γνωρίσουν τη δομή και την οργάνωση της πόλης τους, καθώς και τους φορείς που είναι υπεύθυνοι για τις βασικές της λειτουργίες.

Πιστεύοντας ότι το υγιές περιβάλλον σε κάθε δρόμο και κάθε γειτονιά είναι θεμέλιο αστικής αειφορίας, η Αντιδημαρχία Καθαριότητας του Δήμου Θεσσαλονίκης και τα Γραφεία Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ανατολικής Θεσσαλονίκης, ξεκινήσαμε ένα πρόγραμμα-δίκτυο με τίτλο « Όμορφη και καθαρή Θεσσαλονίκη- Ευθύνη όλων μας ».

Παρακάτω παραθέτουμε έναν πίνακα στοιχείων του προγράμματος:

«Όμορφη και καθαρή Θεσσαλονίκη-Ευθύνη όλων μας»				
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ ΚΑΙ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΓΡΑΦΕΙΑ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ				
ΔΗΜΟΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΑΝΤΙΔΗΜΑΡΧΙΑ ΚΑΘΑΡΙΟΤΗΤΑΣ				
ΣΧΟΛΙΚΗ ΧΡΟΝΙΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΤΜΗΜΑΤΩΝ Α/ΘΜΙΑΣ	ΣΥΝΟΛΟ ΟΜΑΔΩΝ Β/ΘΜΙΑΣ	ΜΑΘΗΤΕΣ/ΤΡΙΕΣ	ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ
1999-2000	47	34	2100	120
2000-2001	54	42	2500	145
2001-2002	57	45	2652	154

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Στην αρχή ως Υπεύθυνοι Π.Ε Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης συνεργαστήκαμε και διαμορφώσαμε δυο μοντέλα προγραμμάτων αντίστοιχα. Επειδή το περιβάλλον είναι παιδαγωγικά ορθό να προσεγγίζεται από την τάξη/ομάδα ως καθημερινή πραγματικότητα, προτείναμε οι μαθητές /τριες να επιλέξουν ένα κομμάτι αυτής της πραγματικότητας (π.χ μια πλατεία, ένα δρόμο, ένα μνημείο κ.α) ανάλογα με τα ενδιαφέρον τους. Την πραγματική αυτή κατάσταση, η τάξη/ομάδα την αντιμετωπίζει ως ενότητα οικολογικών, κοινωνικών, οικονομικών και πολιτιστικών διαδικασιών και προσπαθεί να εφαρμόσει τα εξής τέσσερα στάδια:

Κατανόηση: Τι και πως συντελείται σε μια πραγματική κατάσταση.

Ερμηνεία: Γιατί συντελείται έτσι και όχι αλλιώς.

Κριτική στάση: Καλό-κακό, όμορφο-άσχημο , δίκαιο-άδικο κλπ.

Προσδοκίες: Συζήτηση για τις επιλογές και τις αποφάσεις.

Στη συνέχεια καθορίσαμε παραμέτρους που αφορούσαν την εξέλιξη του προγράμματος και ακολούθησαν οι πρώτες συναντήσεις με τον Αντιδήμαρχο καθαριότητας Θεσσαλονίκης κ.Ε.Δημητρίου και άλλων στελεχών της Τ.Α όσον αφορά τη δομή του προγράμματος και τη μορφή της συνεργασίας (μετακινήσεις μαθητών με τα λεωφορεία του Δήμου, οργάνωση δράσεων καθαρισμού σχολείων, δημόσιων χώρων, παροχή υλικών για τις ανάγκες του προγράμματος, κα)

Ακολούθως πραγματοποιήσαμε ενημερωτική συνάντηση των συνεργαζόμενων φορέων με τους Διευθυντές Εκπαίδευσης , Προισταμένους Γραφείων Εκπαίδευσης, Σχολικούς Συμβούλους,

Διευθυντές Σχολείων στο αμφιθέατρο του Κέντρου Ιστορίας του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Στην αρχή της σχολικής χρονιάς στείλαμε εγκυκλίους στα σχολεία, με τις οποίες, ζητούσαμε από τους εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονταν να δηλώσουν συμμετοχή στο πρόγραμμα.. Εν συνεχεία, πραγματοποιήσαμε ενημερωτικές επιμορφωτικές συναντήσεις για τους εκπαιδευτικούς που δήλωσαν συμμετοχή στο πρόγραμμα., κατά τη διάρκεια των οποίων παρουσιάσαμε το σκοπό, τους στόχους καθώς και ενδεικτικές δραστηριότητες για την επίτευξη αυτών των στόχων σχετικά με το πρόγραμμα. Δώσαμε επίσης σχετική βιβλιογραφία και κάναμε προτάσεις για τη μεθοδολογία του προγράμματος.

Πραγματοποιήσαμε ακόμη, πολλές ενδιάμεσες συναντήσεις μεταξύ εκπαιδευτικών καθώς και του Αντιδημάρχου και στελεχών της Τ.Α για υποστήριξη και ανατροφοδότηση του προγράμματος.

Στο τέλος κάθε σχολικής χρονιάς το πρόγραμμα έκλεινε με παρουσίαση των δραστηριοτήτων των σχολείων σε μεγάλη ανοιχτή εκδήλωση στην πλατεία Αριστοτέλους με σκοπό τη δημοσιοποίηση των δράσεων των μαθητών/τριων στους πολίτες της Θεσσαλονίκης.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ (ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΡΑΞΗ)

Φάσεις εξέλιξης του προγράμματος

- Α φάση : Ευαισθητοποίηση
- Β φάση : Έρευνα στο πεδίο
- Γ φάση : Δράση-Παρεμβάσεις
- Δ φάση : Παρουσίαση των αποτελεσμάτων

Αναλυτικά:

Α φάση : Ευαισθητοποίηση

Η ευαισθητοποίηση έγινε με

- ✓ Συζητήσεις για το πρόβλημα με βάση την εμπειρία και τις γνώσεις των μαθητών πάνω στο θέμα.
- ✓ Με αφίσες και έντυπο υλικό του Δήμου Θεσσαλονίκης κ.α

Β φάση : Έρευνα στο πεδίο

Ερευνήθηκε το πρόβλημα των σκουπιδιών και της αισθητικής ρύπανσης στη Θεσσαλονίκη. Ως άξονες έρευνας ορίστηκαν: ο σχολικός χώρος (κτίριο, αυλή) , ο χώρος του σπιτιού, η γειτονιά, το ταξίδι των σκουπιδιών, η πόλη της Θεσσαλονίκης, οι άλλες πόλεις της Ελλάδας και του κόσμου.

Στόχοι της έρευνας ήταν

- ✓ να εντοπίσουν το πρόβλημα,

- ✓ να το καταγράψουν,
- ✓ να ανακαλύψουν τις αιτίες του προβλήματος,
- ✓ να προτείνουν λύσεις
- ✓ να αναλάβουν σχετική δράση με δική τους παρέμβαση και προτροπή των άλλων.

Γ φάση : Δράση- Παρεμβάσεις:

Οι μαθητές/τριες

- ✓ Συνέταξαν πίνακες με τον κώδικα συμπεριφοράς των δημοτών για τη μείωση των σκουπιδιών στην πηγή τους και την αξία της ανακύκλωσης.
- ✓ Υιοθέτησαν τρόπους συμπεριφοράς που ευνοούσαν την καθαριότητα της πόλης, επηρεάζοντας θετικά και το στενό τους οικογενειακό και φιλικό περιβάλλον π.χ
  - φρόντισαν πρώτα από όλα για την καθαριότητα της αυλής του σχολείου τους,
  - καθάρισαν τους τοίχους του σχολείου τους και τους ζωγράφισαν
  - υιοθέτησαν το χώρο γύρω από το σχολείο τους και φρόντισαν για την καλή κατάστασή του
  - υιοθέτησαν το πάρκο δίπλα στο σχολικό συγκρότημα
  - υιοθέτησαν τα μνημεία που υπήρχαν στο χώρο της γειτονιάς τους
- ✓ Έστειλαν τα παράπονα και τις προτάσεις τους στο Δήμαρχο.
- ✓ Ζωγράφισαν τους κάδους απορριμμάτων της γειτονιάς τους.

Δ φάση : Παρουσίαση του προγράμματος.

Η παρουσίαση του προγράμματος είχε τη μορφή εκδηλώσεων προβολής του προγράμματος στο κοινό της πόλης της Θεσσαλονίκης σε μεγάλες ανοιχτές εκδηλώσεις στην πλατεία Αριστοτέλους με έκθεση φωτογραφίας, έκθεση ζωγραφικής, έκθεση εικαστικών δημιουργιών από «άχρηστα υλικά», με παρουσίαση σε πόστερ των δραστηριοτήτων που έκαναν οι μαθητές σε κάθε σχολείο και τέλος, με θεατρικές παραστάσεις, τραγούδια και συνθήματα εμπνευσμένα από το θέμα.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η αξιολόγηση του προγράμματος για τα δυο πρώτα χρόνια έγινε με ερωτηματολόγιο που δόθηκε στους εκπαιδευτικούς στο τέλος του προγράμματος.. Το ερωτηματολόγιο περιείχε 8 ερωτήσεις κλειστού και ανοιχτού τύπου και η επεξεργασία έγινε με το πρόγραμμα του H/Y SPSS 8.0 for windows. Απάντησαν 72 εκπαιδευτικοί.

Ενδεικτικά στην ερώτηση αν βελτιώθηκε η συμπεριφορά των μαθητών που αποτελεί και σκοπό του προγράμματος, οι εκπαιδευτικοί απάντησαν σε ποσοστό 88.9% ναι, και αυτό το διαπιστώνουν με παρατήρηση της συμπεριφοράς των μαθητών: από το ότι δεν πετάν σκουπίδια

οπουδήποτε, φροντίζουν για την καθαριότητα της τάξης, της αυλής, της γειτονιάς και της πόλης γενικότερα., κάνουν παρατηρήσεις σε όσους δεν συμπεριφέρονται σωστά.

Στην ερώτηση αν αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την υλοποίηση του προγράμματος σε ποσοστό 77,8% δεν αντιμετώπισαν ιδιαίτερες δυσκολίες. Αναφορικά με την ερώτηση με το ενδιαφέρον των παιδιών για το πρόγραμμα 77,8% ενδιαφέρθηκαν πολύ.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η συνεργασία των Γραφείων Π.Ε με την Αντιδημαρχία καθαριότητας είναι πολύ θετική. Ουσιαστικά αποτελεί μια εφαρμογή της Local Agenda 21 για τη Θεσσαλονίκη.

Προτείνουμε οι συνεργασίες με την Τ.Α να έχουν συστηματικό και συνεχή χαρακτήρα. Να μη περιορίζονται μόνο στην υλικοτεχνική στήριξη παρόμοιων προγραμμάτων, αλλά να δίνουν τη δυνατότητα για διαφοροποίηση των επιλογών προστασίας της πόλης από τη ρύπανση με βάση τις προτάσεις μαθητών και εκπαιδευτικών. Έτσι μόνο μέσα από μια ουσιαστική σύζευξη Τ.Α και σχολείου πιστεύουμε ότι το θέμα « βιώσιμη πόλη» θα πάρει τις διαστάσεις και θα έχει τα αναμενόμενα αποτελέσματα που όλοι προσδοκούμε.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Αγγελίδης Ζ., Εισαγωγή στην Περιβαλλοντική Εκπαίδευση, Art of Text, 1998.
2. Βαχτσεβάνου Μ., Διερεύνηση της συμπεριφοράς σχετικά με την καθαριότητα σε δημόσιους χώρους μαθητών Δ. Σχολείων του Δ. Θεσ/νίκης που υλοποίησαν σχετικό πρόγραμμα Π.Ε., Πρακτικά Πανελλήνιου Συνεδρίου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης με θέμα «Π.Ε – Μείωση σχηματισμού και διαχείριση απορριμμάτων», Κόνιτσα, 2000.
3. Gritti R. Masini E., Societa e futuro, citta muova, Roma, 1981.
4. Ramsey J.M., Hungerfond H. R. Volk T. L.A Science – Technology – Society Case Study Municipal Solid Waste. Stipes Publishing Company, 1989.
5. Τρικαλίτη Α., Παλαιοπούλου Ρ., Περιβαλλοντική Εκπαίδευση για βιώσιμες πόλεις, ΥΠΕΠΘ, Αθήνα, 1999.
6. UNESCO, UNEP – IEEP, Environmental Module on Environmental Problems in Cities, Paris 1983.
7. Χρυσαφίδης Κ., Βιωματική – Επικοινωνιακή Διδασκαλία, Gutenberg, 2000